

PODDAĆ SIĘ (195) *vb pf*

się (149), się (46).

o oraz a jasne.

inf poddać się (48). ◇ *fut* 1 sg poddam się (1). ◇ 2 sg poddasz się (1). ◇ 3 sg poddą się (7). ◇ 1 pl poddamy się (4). ◇ 2 pl poddacie się (2). ◇ 3 pl poddadzą się (8). ◇ *praet* 1 sg m -m się poddał (2). ◇ 2 sg m -ś się poddał (1). ◇ 3 sg m poddał się (26). *f* poddała się (9). *n* poddało się (4). ◇ 3 pl m *pers* poddali się (31). *subst* poddały się (10). ◇ *plusq* 3 sg m był się poddał (2). *f* była się poddała (1). *n* było się poddało (1). ◇ *imp* 2 sg poddaj się (5). ◇ 3 sg niechaj się poddą (1). ◇ 1 pl poddajmy się (3). ◇ 2 pl poddajcie się (2) *HistAl*, *WujNT*, poddajcie się (1) *SkarJedn*. ◇ *con* 2 sg m byś się poddał (1). ◇ 3 sg m by się poddał (3). *f* by się poddała (1). ◇ 1 pl m *pers* byśmy się poddali (1). ◇ 3 pl m *pers* poddaliby się, by się poddali (13). ◇ *con praet* 3 pl m *pers* poddaliby się byli (2). ◇ *impers praet* poddano się (1). ◇ *part praet act* poddawszy się (3).

Sł stp notuje, *Cn s.v. poddaję się; poddaniec*, *Linde XVII w. (z Cn) s.v. poddać*.

1. Uzależnić się, podporządkować się; wykazać posłuszeństwo; *submittere se(se)* *BartBydg*, *Mącz*; *subicere se* *HistAl*, *Mącz*; *dedere se* *Mącz*, *Calag*; *subiectionem praestare* *Miech*; *flecti*, *subdere se*, *subdi*, *subiugari*, *supponi* *HistAl*; *obtemperare* *PolAnt*; *subici* *JanStat* (156) : *BartBydg* 236; *Submisit sese*, *Poddał sie/ vkorził sie*. *Mącz* 227b; *WujNT* 567 marg.

poddać się komu, czemu (13): Tu możefs vbaczytz niewymowną pokorę zbawiciela śwego/ który sie tak poddał niško duchowi potępionému *OpecŻyw* 37v, [34]v, 183; poymi sobie więcey żon/ aby fynow tilko napłodził, ktorim swe krolestwa rozdałz, on [*Aleksander*] rzekł, nie słufza sie żonom poddać ktore mocne męże przemagaia *BielŻyw* 166; Tákże tefz y kościoły Hiłpánłkie/ izáli fie/ nie za wtorego Vrbaná Papieżá poddáli Kzymłkiemu [!] Papieżowi? *KrowObr* 30, 30 [3 r.], Ss3; Poddała sie wżytká Hiłzpánia Krześciánłkiey wierze *BielKron* 279. Cf »poddać się pod posłuszeństwo«, »poddać się rozkazaniu«.

Zwroty: »poddać się dobrowolnie« (1): IEzu/ któryś rofkazaniu pokorney mátki twey/ poddać fie dobrowolnie raczył. *LatHar* 549.

»poddać się w moc [czyj]« (1): *Deditus* – Ten ktori fzie poddał w moc drugiego. *Calep* 293b.

»poddać się pod, w posłuszeństwo« [*w tym: komu* (1), *czyje* (1), *komu a. czyje* (1)] (2:1): *RejAp* 144v; *SkarJedn* 402; O czymby trzebá pewnie dobrze przemyflawác/ [...] A zgodnie broni dobyć ná nieprzyaciela/ [...] Y zá Bożá pomocą podawłzy iednemu/ Do rąk zgodnie buławę y poddać fie iemu. [...] Pod mocne posłufzeństwo *CzahTr* E3v.

»poddać się rozkazaniu [czyjemu], pod rozkazowanie [czyje]« [*szyk zmienny*] (1:1): Dáy mi proflę cie miły panie dobrym vmyflem poddatz sie pod rofkazowanijé starłfych *OpecŻyw* 122; *LatHar* 549.

W przen (2) :

Zwroty: »pod nogi [czyje] poddać się« (1): Ktemu Krol náłz Etyopiánłki/ ták wielce sobie [...] wiárę Láciłńką waży/ iż nic bárziey nie pragnie/ iedno [...] á żeby fie pod nogi Papiełskie poddał *SkarJedn* 310.

»poddać się pod rękę [czyj]« (1): poddaycie fie w Kościelne posłufzeństwo pod mocną rękę/ Bożá w przybytku obránym iego *SkarJedn* 402.

Przen (2) :

Zwroty: »poddac się pod moc [czego]« (1): ktore [słowa Chrystusa] tu mowić raczy do zwolennikow fwoich/ gdy go pytáli o przełożenítwiech [...] fwiátá tego/ [...] iż to łá iedno pogánłkie rzeczy á onych ludzi niewiernych/ ktorzy sie poddáli pod moc nędzne⁸⁰ fwiátá tego/ pytać sie o tym *RejPos* 315v.

»poddac się w służbę [czyj]« (1): Bo iefliż sie iuz ták vdałz w to łprołne poślufzenítwo fwiátá tego/ á poddałz sie w służbę tego márníego kfiążęciá iego/ łtrzeźze sie frogich dekretow Pánłkich *RejPos* [219]v.

a. *Podporządkować się politycznie; uznać czyjś władzę nad sobą (114) :*

poddać się komu, czemu (7): BibRadz I 393d *marg*; Kázimierz Opolłkie y Bytomłkie Kfiążę [...] poddał sie y vczynił Manem krolełtwu Czełkiemu wacłławowi. *BielKron* 367v; *SkarJedn* 202. *Cf Zwroty.*

W połączeniu szeregowym (1): y My téz z náłzemi potomki [...] po zelźciu Páná Kfiążęciá Witowdá mamy do [...] Władylfáwá Królá [...] przyłtác/ poddać sie/ byđz poślufzni/ y służyc [...] wedle możności y sił náłzych bęđziemy powinni. *SarnStat* [994].

Zwroty: »[czyje] mocy się poddać« (1): Thá Galliá po Hiszpaniey nie rychłó sie Rzymłkiey mocy poddałá. *BielKron* 280v.

»pod panowanie [czyje], panowaniu [czyjemu] poddać się« (1:1): Dla ktore⁸⁰ vczinku [Scypiona] wźitek lud przemożony pod panowanie Rzymłkie sie poddał. *BielŻyw* 116, 154.

»poddac się państwu [czyjemu], pod [czyje] państwo« = *colla submittere, imperio se subdere HistAl* [szyk zmienny] (1:1): Gdi vmárł ociec náłz siedliłmy ná łtolcu dołtoynłci iego/ potym sftápiłłmy ná gránice zachodne/ gdzie tám włzyłcy przebywáiący pod náłze państwo sie poddáli *HistAl* D5, D5v.

»poddac się pod, w posłuszeństwo [komu]« (1:1): Ale gdy sie poddał pod poślufzenítwo Prufom Mázowieckie Kfiążę/ przełtháli od łzkod w Mázowłzu. *BielKron* 371v, 366v.

W przen (1) :

Zwrot: »poddac się pod jarzmo [czyje]« (1): ábowiem [Ezau] woli być w łzczęściu odłaczon od ludu świętego/ niź sie poddać pod iarzmo brátá łwego. *BibRadz* I 16a *marg*.

α. *Skapitulować przed przewagą militarną (102) :* Także łturmuiąc dzień y noc [...] kxiążęta Rułkie, Wafłłko y Lew fin Daniela krola Rułkiego, na zdradzie radzili Sędomirzanom aby sie poddali á hołd dobrowolnie połtápiłi [suaverunt omagium et subiectionem praestituros]. *MiechGlab* 33; Tedy Cefárz połłáł Fárnezyulá dobywác Donáwerdy/ [...] poddáli sie miełzczánie zárázem *BielKron* 227v; Máchometh [...] rułzył sie precz nocą/ zołtawiwłzy Bálábáná z wielkołciá ludzi/ áby ták długo leżeli około Kroiey/ ázby sie poddáli. *BielKron* 257, 117, 121, 179v, 221v, 248 (16); Post longam obsidionem facta est deditio, Po długiem oblężeniu łámi sie poddały. *Mącz* 92c, 113d; Then Zamek Schwed gwałtownym łturmowánim/ y łtrzelanim przymułł/ ilz sie mułłá poddać. *KwiatOpis* B3; *RejZwierc* 200v; *BielSpr* 62v, 63; *Calag* 441b; *ActReg* 58; *KmitaSpit* B4, C5v; *CzahTr* H2.

poddać się komu (57), czemu (1): BielŻyw 5; Potim mu sie poddałó miałto Pera [*Peram... oppidum per deditionem accepit*] gdy tham mury łłukł *MiechGlab* 67; *HistAl* B5v, B7, D, D6 [2 r.], F6; *BibRadz* Ps 80/16; A gdy sie łpołu ziecháli/ poddał sie Hárpago y ze włzytkim ludem Cyrułowi. *BielKron* 112v; Iáko ty Sultany [*Zelman*] pogubił/ inne źemie od morzá Arábłkiego iemu sie poddały *BielKron*

259; Za iednym zaiázdem [Bolesław] Przemysł obiegł/ poddały sie mu miáfhá y wfi okoliczne *BielKron* 348, 30v, 57, 72, 102, 113 (36); *HistRzym* 26; *KwiatOpis* B3; *RejZwierc* 154; *CzechRozm* 184; *SkarŻyw* 503; *StryjKron* 31, 713; *GórnRozm* B3v; *SkarKaz* 519b. Cf *Zwroty*.

W przeciwstawieniach: »poddac się ... bojować (2), bronic się (2)« (4): *HistAl* E8v, Fv; Głogowiánie ná rokowaniu wzięli łobie do piątego dnia/ iefli sie máią poddać czyli bronic/ á dáli w zakládzie syny fwoie. Połłali do Krolá Bolełáwá w they rzeczy/ iefli sie máią bronic czy poddać pytaiąc. *BielKron* 351v.

Zwroty: »poddac się dobrowolnie, z dobrej wolej« [*w tym: komu* (2)] [*szyk zmienny*] (8:1): *Leop Is* 36 arg; Knechci Pruskiego Mistrzá obiegli Czczów miáfto nád Wiłá/ poddał sie im z dobrej wolej *BielKron* 418, 91v, 243v, 279, 349, 352v, 368v; Potym Soliman przyciągnął do Budzyniá poddano sie dobrowolnie. *BielSpr* 56v.

»łasce się poddać« (1): Tedy Darius łam w łobie pomyslił rzekąc, niewiem czo lepszego mam wczinić, nielza iedno sie Alexandrowey łasce poddać. *BielŻyw* 153.

»poddac się pod moc [czyj]« = *iugum subire, potentiae se subicere HistAl; se imperio subicere Mącz* [*szyk zmienny*] (5): Połlimy połlá Dáriusowi mowiac mu áby łnami boiował álbo sie niechay podda pod moc walczących *HistAl* E8v, Fv, G6v; *Mącz* 163a; Iż iefli sie do piątego dnia Pan nie raczy zmiłować nád nami/ iuz sie poddaymy pod moc nieprzyaciela łwego. *RejPos* 213v.

»poddac się nieprzyjacielowi(-om)« = *dedere se hostibus Mącz* (2): Przyłzli tedy łtárfzy káplani y drudzy do krolá profzac áby Ieremiałz był zábit/ mowiac: trwoży połpolity lud á czyni złe ferce/ potym sie poddađą nieprzyjacielowi z iego powieści *BielKron* 95; *Mącz* 92c.

Przen (1) : Ná co że sie poddać nie chce Ierycho przekłete [*tj. grzech, zło*]/ Gdy ty będą dłužey trábić głośno Tráby święte/ Obalą sie za pomocą PANSKą mury iego *BibRadz ktv*.

b. Uznać się za podlegającego jakimś prawom (3) :

poddać się czemu (2): jesliby ktora [*jurysdykcja*] była przeciw woli miłego Pana Boga, [...] poddać się jej sumnienia ludzkie nie mogą *Diar* 88. Cf »prawu się poddać«.

Zwroty: »dobrowolnie się poddać« [*w tym: pod co* (1)] (2): iijz on [*Syn Boży*] będątz panem prawy^m/ prawu danemu ludziom w grzechach sie rodzącym/ dobrowolnie sie dlá ciebie poddał *OpecŻyw* 22v; DZiliefzszego dnia yełt pámiátká onego vniżenia Páńłkiego/ gdy on będąc Pánem á krolem/ á máiąc zwrizchność [!] nád włzytkim zakonem/ dobrowolnie sie podeń poddać raczył/ á dał wedle zakonu obrzezác święte ciáło fwoie *RejPos* 31.

»prawu się poddać« (1): *OpecŻyw* 22v cf »dobrowolnie się poddać«.

c. Uznać Boga za swego władcę, postępować według nakazów boskich (17) :

poddać się komu (9): *RejPos* 262; y cíelełne oyce náłze mielifmy ćwieżyćielmi/ [...] nie dálekoli więcey poddamy sie oycowi duchow [...]? *BudNT Hebr* 12/9; *CzechRozm* 203; *ArtKanc* A13v, A16v. Cf »poddac się pokornie«, »poddac się pod posłuszeństwo«.

poddać się czemu (1): Wierna dułzo z rádością przyimi Krolá łwego/ podday sie wolej iego *ArtKanc* A15.

poddać się pod co (6): [*św. Maryja z Egnijej*] poddała sie pod karánie Pańłkie y bolála frodze bárzo. *SkarŻyw* 583. Cf *Zwroty*.

Zwroty: »poddac się w hołd« (1): Porażże poczet kopiennikow/ y mnostwo możnych bykow y cielcow [tj. wodzów] w narodziech/ áby się poddali w hołd *BibRadz Ps 67/31*.

»poddac się pod, w królestwo [czyje]« (4:1): á vkracaymy łobie rołkołzy tego nędznego królestwá fwiátá tego/ á poddaymy się w królestwo tego nášzego nowo národzonego Krolá á Páná nášzego *RejPos 17, 229, 262; RejZwierc 198v marg, Aaa4*.

»poddac się pod moc [czyj]« (1): s którą [obron] on iest gotow káždemu kto się iedno wiernie vciec chce/ á podda się iemu iáko dobrotliwemu Pánu śwemu/ pod moc á pod królestwo iego. *RejPos 262*.

»poddac się pokornie, z pokorą [komu]« (1:1): Krolu miłóściwy/ przyimi Chrístufá Páná/ [...] y podday mu się z pokorą/ pocáłowawłzy go z wielkim vniženim *NiemObr 21; ArtKanc S4v*.

»poddac się pod, w posłuszeństwo [czyje, komu]« (2:1): W czym ábys zániechawłzy iuz Filofofiey [...] poddał się w posłuszeństwo Duchowi świętemu/ [...] bárzo cię oto prošimy. *GrzegRóżn A2v; A fnađby iey iuz [prawdzie pańskie]/ bychmy się obaczyli/ nalepiey dáć pokoy/ á poddać się pod iey posłuszeństwo. RejAp 147v; RejPos 229*.

2. Powierzyć się, oddać się komuś; commendare se, conferre se, dicare se *Mącz (13)* :

poddac się komu, czemu (4): KrowObr 135v; áby [Maryja Panna] iuz tylko Bogu obiecuiącemu vwierzyłá/ y w tym się iemu cále poddálá CzechRozm 158v. Cf »poddac się w obronę«, W przén Zwrot.

poddac się do kogo (1): á fnađ się zá ledwe [dzieci] pacyerzá náuczy/ do tákyego náuczycyelá w náukę/ w pracá/ álbo w poruczenie ma się poddać/ s ktorego by włlytko to/ [...] wyczerpnąć mógł. GliczKsiąż L4.

poddac się w co (5): GliczKsiąż L4; Klará Pánná od Fránciíłká [...] nowá Regułę wymyśliá y vftáwiłá/ s którą Regułą/ lámá siebie/ y s śwymi fiołthrámi inšzymi Mniíłkami/ poddálá się Mnichom Minorytom w náukę y w ćwizenie. KrowObr 135v. Cf »poddac się w moc«, »poddac się w obronę«.

Zwroty: »poddac się pod, w moc [czyj]« [szyk zmienny] (4:2): łzatan niema wemnie nic śwego [...]/ bom się przes chrzełt poddał pod moc a obronę Bożą. *SeklKat V v; RejKup n8v; LubPs B3, M4v; Mącz 57b; ArtKanc Qv*.

»poddac się w, pod obronę« [w tym: komu (1), czemu (2), czyj] (1) = *commendare se a. dicare se in clientelam, se in fidem ac clientelam conferre Mącz (3:1): Mącz 57b, 85b, 206c; Stoyże mocno przy Pánu śwom/ [...] á podday się ze włzem pod obronę królestwu iego RejZwierc 206*.

W przén (1) :

Zwrot: »[komu] w ręce poddać się« (1): Po temu thez ma być náuczycyel/ któryby ná tho włlytko drogę przełlá á pokazał/ áby to dzyecyę ktoreby wtem náuki náuczycyelá śwego vzywáło/ dołzło tego łatwe ná co się yemu wręce poddáło. *GliczKsiąż L4*.

3. Poświęcić się czemuś (2) :

poddac się czemu (1): Abowiem kto się włzyłtek myłleniom y wyzwolonych nauk vwabieniom poddał/ ten zaište tilko sám łobie miely iest KwiatKsiąż K3.

poddac się ku czemu (1): PatKaz III 97 cf Szereg.

Szereg: »zniewolić się a poddać się« (1): Trzecze było poźwyączenie/ gdy fyn bozy wzyał myefzkanye wzyuoczeye yey ktorego gdy poczła a nofyla wfzytka była zupelnye fyą ku bofkmym rzeczam znyeuolyła [...] a poddała *PatKaz III* 97.

4. *Ulec jakiemuś złu; dedere se Modrz; contineri, redigi Vulg; permittere se Modrz; submittere se JanStat (13)* : [białagłowa] będąc związaną mocnym łańcuchem/ to ieft temi rękamá/ nád ktore nic milfze⁸⁰ v niej niebyło/ nie poddała fie przedfię/ ále pocźciwość fwą záchowála wcale. *GórnDworz Aa6*.

poddać się czemu (8): Ktory człowiek podda fie żarlotztwu/ darmo pratzuie aby nabył tznoty ktoré. *OpecŻyw 37v; KromRozm I B4; BielKron 321*; Bo á ktore może być okrutnieyfze pánowanie/ [...] iáko gniew/ waśń/ zaiątrzenie/ [...] y chęci nieprzyfytoyne/ ktore [...] wolność woli wydźieraią/ á człowieká ktory się im poddał/ y tám y lám odrywaią? *ModrzBaz 27; SarnStat 1127 [2 r.]*; A ia fie też dam winien zá to Bogu memu/ Zem fię poddał pijánftwu temu przemierzłemu. *CzahTr L. Cf* »pod moc się poddać«.

poddać się w co (2): *MycPrz I Bv*; nie podday fię nazbyt w kłopot płony. *RybGęśli C4*.

Zwroty: »poddać się pod jarzmo niewolej« (1): *SToycie: á nie poddáyćie fię znowu pod iárzmo niewoley [nolite iterum iugo servitutis contineri]. WujNT Gal 1/1*.

»pod, w moc poddać się« [w tym: *czemu* (1), *czyją* (1)] = *imperio se dedere Modrz; sub potestate redigi Vulg (1:1)*: Ktora to chęć [wywyższenia się] taka ieft w káżdym fwem rodzáiu/ iż kto fię pod moc iey podda/ ten muśi wfzech vcźciwości wyrządzánia [tj. *aby go traktowano z szacunkiem*] prágnąc *ModrzBaz 56v; Wfzytko mi wolno/ ále fię ia w moc niczemu nie poddam. WujNT 1.Cor 6/12*.

5. *Zgodzić się; submittere se JanStat, JanPrzyw [na co]* (8) : *LibLeg 11/137v*; vpominał go [króla] Hetman Bártłomiej áby był poľufzen Krolá Hifzpánfkiego/ á wiaré Krześcijánfką przyiął. Ná co fie poddał/ y plăcił káždy rok Krolowi Hifzpánfkiemu dań *BielKron 443, 230v; BielSpr 66; SarnStat 530*.

cum inf (1): *Każimierz Krol Polfki/ [...] poráziwfzy ie/ y przymuifł ku iednánium pod vmową/ [...] pod przyfięgami poddáli fie [Zakon Panny Maryjej] ná tho/ Krolá Polfkiego/ ták thego iáko potomnego/ wyznáwać za pana BielKron 230v*.

Zwrot: »dobrowolnie się poddać« = *libere se submittere JanPrzyw (3): ConPiotr 30v*; Ná ktoré to plăcenié dwu grofzu [...] Naiáfnieyfzému Książęciu Pánu Lodwikowi/ Węgierfkiému y Polfkiému Królowi/ dobrowolnie poddáli fie. *SarnStat 892 [idem] 350; [Na tho fíye fívythko [!] obye fthronye dobrovolnye poddaly y thym fíye obovyazaly. ZapWpolKob 1548 1/31v; ZapWpolActAdv 1545 202/199v]*.

6. *Zwroty w różnyh znaczeniach* (3) :

»poddać się w małżeństwo« = *wyjść za mąż* (1): Iefliś poiął żonę/ niezgrzezfzyłefz [!]: I pánná iefli fie podda w małżeńfthwo/ niezgrzezfzy *KrowObr 235v*.

»pod śluby poddać się« = *uczynić ślub; super ligamina se ligare PolAnt* (2): Tákuje iefliby máiąc mężá flub iáki vczyńiła [...]. Gdyby fie thego dowiedział mąż iey/ á wtym iey zaráżem nic nie przekażał/ tedy iey fluby y przyfięgi pod ktore fie poddała/ máią wziąć fwoy fkutek. *BibRadz Num 30/8, Num 30/12*.

Synonimy: 1. pochylić się, ukorzyć się, uznać; 2. podlec, poruczyć się, powierzyć się, ulec; 3. poświęcić się, zniewolić się; 5. zgodzić się.

Formacje współrdzenne cf DAĆ SIĘ.

*Cf 1. **PODDANIE, POKORZENIE SIĘ, POKORNY***

KW, AL